

OSTRAVAN.CZ

1. Na všechny hříchy jsou vždycky dva: Opery Rozbitý džbán a Císař Atlantidy jsou inspirativní díla

17.02.2023 ostravan.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla (3); moravskoslezského (3); Národního (3); opery (2); ostravské (2); operní; ostravskou

Slyšet díla tereziánských skladatelů, kteří zahynuli nebo byli zavražděni během 2. světové války, je jako poznávat vlastní historii a učit se v ní číst. Tuto dramaturgickou řadu **Národního divadla moravskoslezského** otevřela v minulé sezoně opera Hanse Krásky Zásnuby ve snu. Série je realizována ve spolupráci s projektem Musica non grata, který je "oslavou hudby jako tvořivé lidské síly, poctou výrazu lidské důstojnosti, vzrušujícím znovuobjevováním skladeb, které nelze umlčet a které budou a musí znít dál." Rodové kořeny Viktora Ullmanna jsou ve Slezsku, konkrétně v polském Těšíně. Odtud vedly jeho kroky do Vídně, kde studoval hudbu mimo jiné u proslulého Arnolda Schönberga. V Praze byl Ullmann angažován jako sbormistr a druhý kapelník Nového německého divadla. Odtud zřejmě pramení jeho inklinace k dramatickým jevištním útvarům. Několik let strávil také ve Švýcarsku, ale po neúspěchu v soukromém podnikání se vrátil do Prahy. V dusivé atmosféře tzv. protektorátu napsal Ullmann jednoaktovou operu Rozbitý džbán podle dramatu Heinricha Kleista. Její premiéra se konala až v roce 1996 v Drážďanech. Dílo je satirickým obrazem zkorumpované justice a oslavou zdravého rozumu a čistého citu.

Z inscenace Rozbitý džbán.

Novou **ostravskou** inscenaci této **opery** nastudoval dirigent Jakub Klecker. Bývalý umělecký šéf **ostravské opery** neměl na různých ustláno. Ullmannova hudba je osobitá a vyhýbá se jednoznačné charakteristice. Orchester měl plné ruce práce, ale zvládl náročnou partituru hned napoprvé předvést se ctí. Režie Rocca je vyjádřena dynamickou akcí, zvláštním pohybem a znamenitým psychologickým odstíněním. Značné nároky na hereckou stránku byly očividné na každém kroku. Od úvodní pantomimické scény až po zombie tiky ve druhé části večera. Scénografické řešení, které připravil taktéž Rocca, je minimalistické. Kromě efektní vizualizace abnormálně velkého džbánu šetří s dalšími motivy. Jeho šedé, monotónní, jakoby bezbarvé a bezkrevné prostředí ovšem konvenuje s absurdní realitou.

Na pohled osvěžující jsou kostýmy Belindy Radulovic, které se nebojí příkrých kontrastů. Pohybová spolupráce Anny Knollové je hmatatelná v důsledném vedení všech postav. Uznání si zasluhuje pěkný český překlad Jaromíra Nohavici, který vychází z přirozeného frázování a rytmu českého jazyka. Pěveckým sólistům se evidentně dobře zpívalo a divákům dobře znělo.

Z inscenace Rozbitý džbán.

Císař Atlantidy aneb Odepření smrti napsal Ullmann v roce 1942 už v Terezíně, kde se skladatel nepoddal pasivitě a napsal v depresivním prostředí přes dvacet obdivuhodných skladeb. Jmenovaná opera je jakousi parafrází pohádky bratří Grimmů o kmotřičce smrti. Ullmann v této jednoaktovce vytvořil působivou fúzi nejrůznějších stylů. Commedia dell'arte, singspiel, kabaret, revue, japonské divadlo a další vlivy deklarují obdivuhodnou všestrannost a rozhled tohoto skladatele, který se vyznal v evropské, ale i východní kultuře a spiritualitě.

Hudební stránka této opery je ukázkou progresivní intuice a nesporného dramatického talentu. Smrt je symbolicky vyjádřena motivem dvou tritonů, v díle se nachází karikované hudební citáty a kvazicitáty jiných autorů a řada dalších symbolických odkazů. Opera byla poprvé provedena až v roce 1975 v Amsterdamu. O věrnější rekonstrukci se postaralo o šest let později londýnské Studio Theatre of Morley College.

Z inscenace Císař Atlantidy.

Rocca svedl obě Ullmannovy opery do jednoho večera nikoli náhodou. Role obou oper je možné obsadit identickým realizačním týmem. Hlavním impulzem ovšem pro režiséra byla analogie společenských systémů a mezilidských vztahů, které Ullmann v obou jednoaktovkách vykresluje. Rozbitý džbán začíná inscenovaným soudním procesem. Císař Atlantidy pokračuje po přestávce vyhlášením bizarní "vátky všech proti všem". Metaforu rozbitého džbánu jako roztržitého světa bez pravidel Rocca vytušil zcela adekvátně. Včetně pomyslného světla na konci tunelu, který režisér nachází v závěru díla. Obě inscenace lze považovat po režijní stránce za velmi zdařilé a sugestivní.

V obou operách je tentýž realizační tým. Účinkující tak měli dvojí úlohu, neboť museli během jednoho večera ztvárnit mnohdy značně rozdílné role. Náročnou dvojroli si dokonale osvojila mezzosopranistka Michaela Zajmi. Svůj zajímavě zbarvený mezzosoprán ovládá bezpečně a umí ho odstínit v intenzivní psychologické zkratce. Zajmi je tvárná i herecky a v obou inscenacích hýřila jevištním temperamentem. Markéta Kloudová ukázala, že se na jevišti **Národního divadla moravskoslezského** nevrací náhodou. Její citově bohatý soprán s krásným témbrem se dnes příliš často neslyší a není zdaleka jediným kladem této mladé operní umělkyně. Kloudová je velmi muzikální, dbá na dobrou výslovnost a ovládá bohatou mimiku.

Martin Gurbaľ je dlouholetou oporou **ostravské operní** scény a ve čtvrtek se ukázalo, proč je tento sólista pro zdejší divadlo nepostradatelný. Gurbaľ patří mezi interprety s mimořádným citem pro míru. Zbytečně nepřehrává a dokáže vystihnout jemné sémantické proměny své role. Jeho hlas zní zdravě a sytě, je mu výtečně rozumět a nikdy se nepouští do zbytečné exprese. Je přirozený a proto se mu daří patřičně postihnout i tak odlišné postavy jako jsou zhýralý soudce a smrt.

Basbarytonista Boris Prýgl se v nové inscenaci uvedl napoprvé rozpačitě. Prýgl má nepochybně krásný hlas, jeho zpěv ale postrádal srozumitelnou výslovnost a tedy i přirozenost. Chvilí zněl přidušeně, jindy zbytečně okatě forzoval. Prýglův herecký projev byl ovšem znamenitý a jeho postavy patřily k nejlépe ztvárněným. Na jeho obhajobu je třeba uvést, že má za sebou extrémně náročný zkouškový proces, protože jeho kolega partituru dva dny před zahájením vrátil a Prýgl zůstal na roli sám.

Boris Prýgl v Císaři Atlantidy.

Jorgeho Garzu zná ostravské publikum velmi dobře z jeho předešlých zdařilých výkonů. Uznání si mexický rodák zaslouží nejen za výborné pohybové ztvárnění, ale také za příkladnou češtinu včetně problematického "ř". Klobouk dolů. Čím dál větší příležitosti v Ostravě dostává domácí Roman Vlkovič. Je to správné, protože jeho baryton zraje a disponuje nejen medovou barvou a plností, ale také širokým výrazem. Dobře se vedlo také Lucianu Mastrovi a oběma služebným Marcely Garbalové a Urszuly Kuleszy, které dokázaly hravě a bezprostředně zaujmout.

Na závěr jsme si nechali půvabný "štěk" Václava Moryse, který ovládá vzácný dar vyniknout i na tom nejmenším prostoru a v sebezárnější roli.

Obě nové operní inscenace **Národního divadla moravskoslezského** jsou uváděny v jednom večeru, a přesto je výsledný útvar živý a má spád. Některé myšlenky mají nadčasovou hloubku, z níž mrazí. To když se zpívá "Na všechny hříchy jsou vždycky dva." Nastudování oper Viktora Ullmanna lze hodnotit jako velmi zdařilé a po všech stránkách dobře koncipované. Nejsou to posluchačsky a zejména interpretačně jednoduchá díla, ale naštěstí do sebe všechno zapadlo výborně. Skvělý a připravený orchestr, vesměs vynikající pěvecké i herecké výkony a důsledná režie, která dává od začátku do konce smysl. Kéž by to bylo častějším pravidlem.

URL | <https://www.ostravan.cz/77632/na-vsechny-hrichy-jsou-vzdycky-dva-opery-rozbity-dzban-a-cisar-atlantidy-jsou-inspirativni-dila/>

« zpět na začátek